

Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam

MUSEUM DE KOPEREN KNOP
Binnendans 6
3373 AD Hardinxveld-Giessendam
Tel. 0184 - 611366

MEDEDELINGENBLAD

8e jaargang nr 2

september 1986

Omslagfoto:

Console afkomstig van het voormalige pand
Buitendaas 299

COLOFON

Secretariaat/redactieadres:

Buitendaas 77
3371 BB Hardinxveld-Giessendam
tel. 01846-4563

Redactie en samenstelling:

W.F. van de Bree-Ooms
D.J. de Jong (eindredactie)

Druk:

Drukkerij Van den Doel, Sliedrecht

Dit mededelingenblad is een halfjaarlijkse
uitgave van de Historische Vereniging
Hardinxveld-Giessendam. Het verschijnt medio
februari en medio september en wordt de
leden van de Vereniging gratis toegezonden.

De minimum contributie bedraagt voor 1986
ƒ 15,--.

Donaties aan de Vereniging kunnen worden
overgemaakt op gironummer 38 79 669
ten name van de Historische Vereniging
Hardinxveld-Giessendam onder vermelding van
"donatie".

De Vereniging telt momenteel 526 leden.

© Niets uit dit mededelingenblad mag ter
publikatie worden overgenomen zonder
schriftelijke toestemming van de
Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam
en/of de met name genoemde auteur.

VOORWOORD

Regelmatig worden er door leden, maar ook door niet-leden, schenkingen gedaan van historische voorwerpen, foto's, papieren, etc.

Ons Historisch Informatie Centrum Buitendams 4 is inmiddels uitgegroeid tot een plaats waar al deze zaken worden gerubriceerd, gesorteerd en - als ze niet te groot zijn , opgeslagen.

Vaak worden er foto's aangeboden waarvan het moeilijk is te achterhalen wie erop staan. Ook krijgen wij wel artikelen, e.d. zonder dat wij weten van wie. Degenen die het zouden kunnen weten zijn inmiddels verhuisd of overleden. Kortom, voor ons bestuur veel speurwerk om een en ander uit te zoeken en dit vaak zonder succes.

Wij zouden het daarom bijzonder op prijs stellen als u, indien u zaken heeft die betrekking hebben op de geschiedenis van ons dorp en waarvan u denkt dat ze nog eens aan onze vereniging ten goede zullen komen, hieraan eens aandacht zou willen besteden, b.v. door achter op oude foto's te schrijven wie er op staan en waar de foto's zijn gemaakt.

De ervaring leert dat er in ons dorp nog een schat aan kennis betreffende de geschiedenis te vinden is. Het zou toch bijzonder jammer zijn als deze kennis door veronachtzaamheid voor komende generaties verloren zou gaan.

Ten slotte is het nog steeds een hartewens van ons bestuur om ergens in ons dorp een museum als bewaarplaats van deze kennis te stichten. Mochten er bij u suggesties in deze richting zijn, dan gaarne even bellen naar het secretariaat.

de voorzitter

Na een uitvoerige restauratie, die meer dan een jaar in beslag heeft genomen, is onlangs de laatste molen van ons dorp in het bijzijn van een aantal genodigden opnieuw in gebruik gesteld. Hiermee zijn alle 21 molens die de Stichting tot Instandhouding van Molens in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden in haar bezit heeft, binnen een periode van circa 12 jaar gerestaureerd.

Evenwel blijft natuurlijk de zorg voor het onderhoud bestaan, want hoe onaardig het ook klinkt, al meteen na het aanbrengen van een nieuw onderdeel (of dit nu is aan een molen of een ander objekt), begint het aftakelingsproces..... tenzij er tijdig wordt ingegrepen.

Jaarlijks ontvangt de "molenstichting" dan ook een bedrag van f 6.000,-- per molen van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, als bijdrage in de kosten van onderhoud die overigens vaak veel hoger liggen.

Geschiedenis

Zoals u wellicht zult weten, is de oorspronkelijke "Tiendwegse molen" in november 1904 in vlammen opgegaan. Kort daarop werd in Noordeloos een molen afgebroken die door het bestuur van de polder Giessenoudebenedenkerk werd aangekocht om aan de Tiendweg te worden herbouwd op de fundering van de vroegere molen.

Wanneer ter plekke de eerste molen werd gebouwd is tot op heden niet bekend. De meeste polders hier in de streek werden aan het einde van de vijftiende eeuw al met windkracht bemalen. Hoewel archiefstukken over dat onderwerp uit die tijd niet bewaard zijn gebleven, is er geen reden om aan te nemen dat de polder Giessenoudebenedenkerk daarop een uitzondering vormde. Het bijzondere van de "Tiendwegse molen" is echter dat deze slechts een gedeelte van bovengenoemde polder (het deel binnentiendwegs) bemaalde. In zo'n geval spreekt men van onderbemaling van een polder.

Het water uit dit binnentiendwegse deel werd afgemalen op het buitentiendwegse deel, het z.g. Middenblok. Samen met de resterende polderdelen Broek en Klein Giessen werd de totale polder Giessenoudebenedenkerk vroeger door drie molens afgemalen op de Graafstroom onder Molenaarsgraaf. Daarvan rest nu nog één molen.

De tot dusver oudste vermelding met betrekking tot de "Tiendwegse molen" vond ik kort geleden bij toeval in een stuk uit het archief van het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard. Bij mijn onderzoek om de ouderdom van de wiel achter de Peulenstraat te achterhalen (wat overigens nog niet is gelukt), vond ik enkele "smeekbrieven" van schouten van een aantal dorpen in de Alblasserwaard, die in 1580 bij de Staten van Holland vroegen om kwietschelding van de jaarlijkse "verpondinghe" (belasting). Dit vanwege de schijnbaar uitzichtloze situatie waarin de Waard was beland na een dijkdoorbraak en enkele militaire inundaties.

Als gevolg van deze inundaties (of vanwege een andere vorm van vernielzucht) blijkt, dat

De onttafelde Tiendwegse molen

tijdens deze oorlog tegen de Spanjaarden niet alleen huizen maar ook molens slecht bestand bleken tegen oorlogsgeweld.

Wij lezen namelijk over de drie hiervoor al genoemde molens "...die selfde drie moelens in den voerseiden orloge gans gedemolliert ende vernielt ende niets van gebleeven dan eenighe van de aller swaerste stucken houts". Kort daarop zijn deze molens weer herbouwd, waarvan nu alleen nog de z.g. "Middelmolen" rest.

Ook wordt in dit stuk de "Tiendwegse molen" genoemd, want wij lezen dat "...die andere ende vierde watermolen altijt gestaen heeft opten tiendtwegh op ten anderen landen van denselfden polder buyten ende voer den voerste tiendtwegh gelegen".

Uit de rest van het verhaal blijkt, dat de molen niet van de oorlogsomstandigheden te lijden heeft gehad, maar wel dat de molen enkele jaren tevoren geheel was vernieuwd, dus het dorp toen ook al grote kosten had moeten maken. Al met al dus reden om aan te mogen nemen dat de "Tiendwegse molen" al ver voor 1580 ter plaatse aanwezig was.

Nieuwe toekomst

Nadat de molen in 1963 buiten bedrijf werd gesteld doordat de bemaling van het polderdeel werd overgenomen door een elektrisch gemaal, begon ook het verval van de molen. Hoewel er in 1974 enkele herstellingen werden uitgevoerd bleek toch dat voor een algeheel behoud de molen een ingrijpende restauratie zou moeten ondergaan.

Een en ander werd door de "molenstichting" opgesteld en had uiteindelijk als resultaat dat de molen maalvaardig werd opgeleverd. Op het moment dat wij dit schrijven zijn de exacte kosten daarvan nog niet bekend, maar deze werden indertijd begroot op f 549.830,--. De restauratie werd mogelijk gemaakt

door het eigen aandeel van de "molenstichting" en subsidies van de gemeente Hardinxveld-Giessendam, het rijk, de provincie Zuid-Holland, het Prins Bernhardfonds en de A.N.W.B.

Hoewel de molen nu technisch weer in staat is het polderdeel binnentiendwegs te bemalen zal een en ander toch blijven gebeuren door het vijzelgemaal. Maar de molen zal wel, vooral op zaterdagen, draaiende (of beter: malende) te zien zijn, omdat hij dan door een z.g. "vrijwillig molenaar" in werking zal worden gesteld. Ook de huidige huurder van de molen, de heer Van Iersel, volgt op dit moment zo'n molenaarscursus, waarvoor minimaal tweehonderd uur praktijkervaring op diverse soorten molens moet worden opgedaan alvorens men tot het examen zal worden toegelaten.

Zo is er een einde gekomen aan de jarenlange stilstand van de molen, die nu met zijn wentelend gevlucht een parel in de polder genoemd kan worden. En als u hem eens ziet draaien, bedenk dan dat de molenzeilen zijn gefinancierd door onze vereniging uit de opbrengst van de daarvoor gehouden akties waarbij molenansichtkaarten en een pentekening van de molen werden verkocht.

In 1886 kwam er voor het eerst een officiële spelling voor het Nederlands, de zg. spelling-Siegenbeek. Deze spelling heeft in de vorige en in deze eeuw enkele wijzigingen ondergaan, maar ze ligt duidelijk ten grondslag aan de spelling die nu is voorgeschreven. Voor 1886 was er in grote lijnen wel overeenstemming in de algemeen gebruikte spelling, maar er waren geen voorschriften en ieder was dus vrij in de manier waarop hij onze taal spelde. In de Middeleeuwen was de verscheidenheid nog groter. Men moet er bij het lezen van teksten uit die tijd op bedacht zijn dat men bij het schrijven zich dikwijls nauw aansloot bij de uitspraak van de woorden. Zo zal men in "tlant" moeten herkennen "het land". Voor het schriftteken "ij" en de uitspraak ervan is het nodig te weten, dat men in de Middeleeuwen en ook nog daarna een lange klinker op verschillende manieren schreef. Ons woord "haar" bijv. schreef men zoals wij, dus met een dubbele "a". Daarnaast kwam ook voor "haer" en "hair", waarbij dus een "e" of een "i" gebruikt werden om aan een lange klinker aan te geven. Deze spelling heeft dus niets met de uitspraak te maken. Zo moet het bekende "Heire" uit de Statenvertaling gelezen worden als "Heere", want zo spraken de zeventiende-eeuwse vertalers het ook uit en niet met een tweeklank als in heilig. Het is wel lastig, want ze kenden de tweeklank wel, zoals in het genoemde woord "heilig". Eigenlijk is het niet zo moeilijk, want in woorden waarin wij een "ee" spreken, deden zij het ook, al schreven ze dan soms een "ei". Dit alles om aan te geven dat het schriftteken "ij" oorspronkelijk een dubbele "ii" is. De tweede i werd wat langer geschreven, zoals men dat ook deed met een n en een a, dus en a. De uitspraak van zo'n ii of ij was ongeveer ie. Wij en dijk werden uitgesproken als wien en diek en dus wijngaarden als wiengaarden. Men heeft wel verondersteld dat de "ij" in de Middeleeuwen uitgesproken werd als de i van pit met een lichte j-naslag (zo Van Haeringen in: Onze uitspraak van het Middelnederlands). Maar voor ons doel is dit niet zo belangrijk. Naast de ij was er dus ook de tweeklank ei, zoals in hei en wei en het reeds genoemde heilig. Maar verwarring van wij met wei was niet mogelijk, omdat de woorden verschillend werden uitgesproken. Op het eind van de Middeleeuwen veranderde echter de uitspraak van de "ij". Ze verschoof langzaam in de richting van de tweeklank "ei". Het begon in België. In de spelling komen de eerste aanwijzingen van de veranderde uitspraak voor omstreeks 1540 en wel in Antwerpse geschriften. Vandaar dringt de verandering door tot Amsterdam. Van invloed is daarbij geweest dat na de val van Antwerpen in 1585 vele van de inwoners van de Scheldestad zich in het Noorden en vooral in Amsterdam vestigden. Men herkende hen nog jaren lang aan hun uitspraak. Zo laat Breero in zijn toneelstuk "De Spaanse Brabander" (1618) de wat verlopen Jerolimo uit Antwerpen het dialect van die stad spreken. Daarbij overdrijft om deze kale jonker bespottelijk te maken, hij laat hem bijv. zeggen "sayde gay" (= zijt gij). De uitspraak als ei wint langzaam terrein. Onder de gevluchte Vlamingen kwamen vrij veel handelslieden, theologen e.d. voor en hun taal kreeg iets van het aanzien van de sprekers. Zo is hun invloed in de Statenvertaling van 1637 duidelijk aan te zien. Ook in het woordgebruik, te denken valt aan "reeds" voor het hier gebruikelijke "al". "gij" voor "je" of het hier nog bekende "du". En dus kreeg hier ook de verandering van de uitspraak van de ij

een kans. Er zijn bewijzen dat omstreeks 1620 in vooraanstaande kringen in Den Haag de tweeklank werd gebruikt. Het is te zien aan de woorden die de dichter Huygens, aristocraat uit Den Haag, op elkaar laat rijmen. Maar de verandering gaat langzaam. Pas in de achttiende eeuw spreekt men in de betere kringen in het westen van ons land de tweeklank, en die uitspraak wordt langzamerhand in alle lagen van de bevolking overgenomen.

Niet in de afgezonderde gebieden, zoals in Zeeland en op Goeree en Overflakkee, gescheiden als zij zijn van het vasteland door brade straten. Ook in het oosten van ons land is de "ie"-uitspraak bewaard gebleven.

In Alblasterwaard is de veranderde uitspraak doorgedrongen. Maar er is wel verschil gebleven tussen de tweeklank van oudsher "ei" in: wei, hei, beide enz. en de nieuwe in: wij, hij, bij de enz. Wei en hei worden uitgesproken als waai en haai. Maar wie "dijk" en "wijn" uitspreekt als "daik" en "wain", bewijst daarmee dat hij het dialect niet kent. Er is terdege verschil in uitspraak tussen wij en wei.

Waarschijnlijk is Wijngaarden pas laat in wat deftige kringen (zoals in het Dordtse geslacht Oem van Wijngaarden) en in ambtelijke kringen met een tweeklank uitgesproken. In het dialect van de streek is dit nooit het geval geweest.

Daar vond een andere ontwikkeling plaats. De lange ie, al of niet geschreven als ij, werd in sommige gevallen verkort. Zo werd rijkdaalder tot riksdaalder en werd Wijngaarden (met lange ie, hoe die ook precies werd gesproken) tot Wijnngaarden, en oadat het accent op de eerste lettergreep ligt, werd het Wingerden. Iets dergelijks gebeurde ook met andere woorden: boomgaard werd bongerd en Biederijk werd Birk.

Niet opgelost is met de beschrijving van de onderhavige ontwikkeling, waarom nu Wijngaarden en Wingerden beide als geslachtsnaam voorkomen. Voor 1811 werd wisselde de spelling voor een en dezelfde persoon. Maar het is merkwaardig dat met de invoering van de burgerlijke stand in 1811 in Papendrecht, Sliedrecht, Biesseendam en Hardinxveld gekozen werd voor Wijnngaarden en in Alblasterdaa (grotendeels) en in Hoekse Waard voor Wingerden. Zelfs in 1947 bij de toenmalige volkstelling bleek dit verschil nog nauwelijks gewijzigd. In Hardinxveld kwamen wel vrij veel Van Wingerdens voor, maar daarbij moet bedacht worden dat omstreeks de eeuwwisseling een Van Wingerden uit Ridderkerk zich daar vestigde en van hem zijn er vele nakomelingen.

Zou dit verschil het gevolg zijn van de keuze van een ambtenaar? Liet hij zich in de ene plaats leiden door de wat deftige spelling, zoals de deftige heren van Wijngaarden die ook gebruikten en sloot de ambtenaar in een andere plaats zich aan bij de uitspraak van de naam in deze streek? En hebben degenen die zich in lieten schrijven ook invloed gehad?

Ik betwijfel of deze vragen afdoend beantwoord kunnen worden. De betrokken ambtenaren kunnen we niet meer naar de motivering van hun keuze vragen, en als er overigens geen duidelijke aanwijzingen zijn, wordt de beantwoording van de gestelde vragen overgelaten aan onze fantasie, en dat kan ook prettig zijn.

W. van Wijngaarden
Utrecht

Teun Meerkerk aan het werk in zijn smederij
(foto H. van Iperen)

ZEER BELANGRIJK BERICHT

Zoals u weet, is het sinds de oprichting van onze vereniging de wens van het bestuur om elk jaar twee mededelingenbladen en 2 publikaties uit te geven. Ondanks het feit dat alles duurder werd, terwijl de contributie al jarenlang (minimaal) f 15,-- is, kon aan deze wens worden voldaan.

Dit was alleen mogelijk door de vele vrijwillige bijdragen van de leden en door het werk van vrijwilligers, die de "post" bezorgen bij de bijna 400 leden in Hardinxveld-Giessendam, Giessenburg en Sliedrecht, wat een enorm bedrag aan porto bespaart. De verzending naar de ruim 135 leden buiten de gemeente geschiedt wel per post, maar deze leden betalen hiervoor bijna allen wat extra.

Nu zijn er echter twee dingen waardoor het moeilijk wordt voor het bestuur om zonder contributieverhoging alles te blijven doen wat tot heden werd gedaan.

1. De ervaring leerde, dat er leden waren die wel het gehele jaar alles ontvingen, maar aan het einde van dat jaar bedankten als lid en niets meer betaalden. Dat kost de vereniging geld en daarom werd er de laatste tijd alleen nog "post" bezorgd als de contributie was betaald.
2. Jaarlijks komt het voor dat veel leden, dit jaar zelfs 140, vergeten om bij ontvangst van de acceptgirokaart voor de contributie direct te betalen.

In verband met deze nalatigheid stuurde de penningmeester enkele maanden later nog een herinnering aan deze "vergeetachtige" leden. Dit kost echter onnodig veel geld aan enveloppen, drukkosten, papier, maar vooral aan porto en dan noemen wij nog niet de vele tijd die erin gaat zitten.

Het kan zo niet langer, was de conclusie tijdens de bestuursvergadering van 27 juni j.l. Er werd een nieuwe gedragslijn bepaald:

begin januari:	u ontvangt een acceptgirokaart voor de contributiebeting met het verzoek deze binnen 30 dagen te betalen;
begin maart :	als u nog niet heeft betaald, krijgt u een aanmaning met het verzoek binnen 14 dagen te betalen
eind april :	degenen die nog niet betaald hebben krijgen bericht dat zij van de ledenlijst zijn geschrapt omdat wij aannemen dat zij geen belangstelling meer hebben.

Als er een publikatie uitkomt vóór eind april, dan krijgen de niet-betalende leden deze niet automatisch toegezonden. Het mededelingenblad van februari (of daaromtrent) krijgen de wanbetalers wel. Dan weten zij dat wij wel aan hen denken!

Het was een moeilijk en hard, maar noodzakelijk, besluit. Wij hopen, dat u er begrip voor heeft en zult zorgen dat uitvoering van de harde sanctie niet nodig is!

het bestuur

aktiviteiten

Ledenvergadering met dialezing

Voorafgaand aan de ledenvergadering van 11 maart j.l. vertoonde de heer F. van Gelder een diaserie van oude ansichten van Boven-Hardinxveld. De grote zaal van het dorps huis "Drijvershof" was bijna te klein om de vele belangstellenden te kunnen bergen. Ademloos keken allen naar de nostalgische plaatjes. Een synchroon lopende band gaf de bijbehorende toelichting. Al met al een zeer geslaagd evenement.

Het officiële gedeelte van de avond, de ledenvergadering, had heel wat minder toehoorders. En in hoog tempo konden de gebruikelijke punten worden afgewerkt. Na een verslag van de in het afgelopen verenigingsjaar verrichte werkzaamheden volgde de vaststelling van de jaarrekening over 1985. Door het ontbreken van leden van de kascommissie kon er geen verslag worden gedaan. Dit manco wordt onderstaand goedge maakt.

Nadat ook de begroting over 1986 was vastgesteld, werd de heer J.D. den Breejen herkozen als

bestuurslid. In de vakature van de heer Mr. K.H. May werd op voorstel van het bestuur de heer W. van Westen gekozen. Deze kreeg als speciale opdracht: het verdedigen van de belangen van Boven-Hardinxveld.

Tijdens de ledenvergadering werden plaatjes van Boven-Hardinxveld getoond

Verslag kascommissie

Ondergetekende verklaart hiermede dat, ten huize van de penningmeester, de boeken en bescheiden van de Historische Vereniging Hardinxveld- Giessendam, zijn gecontroleerd en in orde bevonden. Het geheel van de administratie zag er keurig uit.

Hardinxveld- Giessendam, maart 1986.
Namens de kascontrolecommissie,

(L. Pant)

Op zaterdag 31 mei j.l. vond de voorjaarsexcursie naar Zaltbommel en Ammerzoden plaats. Dat het een succes werd, is te danken aan de deskundige en enthousiaste explicateur, de heer P.C. van Wijk uit Zaltbommel.

De excursie begon met een korte inleidende lezing. Daarna werd in de stralende zon de oude binnenstad van Zaltbommel bekeken. Wij bezochten het Maarten van Rossum-museum en de Sint-Maartenskerk. Opvallend waren o.m. de verschillende bouwstijlen van de kerk en de oude muurschilderingen. Deze muurschilderingen zaten verborgen onder kalklagen en kwamen bij de restauratie weer voor de dag.

Tijdens de excursie werd ook een bezoek gebracht aan het museum van Zaltbommel

Een aardige ontdekking was dat op één van de grafstenen in de kerk een wapen stond, dat sterk leek op het gemeentewapen van Hardinxveld.

In het slot Ammersoyen was onze gastheer de heer Dingemans. Hij gaf een uitgebreide inleiding over de geschiedenis van het kasteel. De heer Dingemans begon met de gebroeders De Ambersoi, genoemd in een oorkonde uit 1026 en eindigde met een wasmachinefabrikant, die er in 1954 een fabriek van maakt en het kasteel in 1957 verkoopt aan de Vrienden van de Gelderse Kastelen.

Helaas konden wij bij de rondleiding niet al het moois bekijken, omdat wij anders te laat thuis zouden komen. Wellicht kunnen wij bij een latere excursie nog eens slot Ammersoyen aandoen. Kort samengevat: het was een gezellige en leuke dag.

Jan D. den Breejen

Stamboomonderzoek

Ongeveer twee jaar geleden werd vol enthousiasme gestart met een werkgroep Stamboomonderzoek. Misschien was het enthousiasme wel wat te groot, want verder dan een kennismakingsbijeenkomst is het tot nu toe niet gekomen. Toch is er positief nieuws te melden.

Een van de tijdens het eerste gesprek ontsproten ideeën was het samenstellen van een historisch bevolkingsarchief (Dit idee is afkomstig van ons bestuurslid de heer P. den Breejen).

Inmiddels is de heer G. de Heer uit Rotterdam, zelf een verwoed genealoog, van start gegaan met de samenstelling hiervan. In een volgend mededelingenblad hopen wij u nader te informeren over het vorderen met de gezinskaarten, e.d.

Braderie

Op 20 en 21 juni j.l. vond in de Peulenstraat de jaarlijkse braderie plaats. Zoals gebruikelijk stond ook de Historische Vereniging met een kraampje tussen de

vele middenstanders en verenigingen. Ondanks de relatief weinige belangstelling kon aan het einde van de tweede dag een omzet van ruim f 500,-- aan verkopen worden genoteerd. Maar, wat belangrijker is, veel braderiebezoekers konden kennisnemen van onze activiteiten.

Boekje "De Hennepteelt"

De leden die hun contributie over 1986 hebben betaald zijn inmiddels in het bezit van onze 15e publikatie in de Historische Reeks, getiteld "De Hennepteelt". Het boekje werd op 26 april j.l. gepresenteerd in "De Koperen Knop". In aanwezigheid van enkele bestuursleden overhandigde de vice-voorzitter het eerste exemplaar aan de auteur, de heer P. Verhagen uit Gorinchem.

Er zijn nog een aantal boekjes beschikbaar voor de verkoop. De prijs bedraagt f 9,75.
Misschien een idee voor een kadootje!

Fotowedstrijd

Onder de titel "Het Kleine Monument" ging begin dit jaar een fotowedstrijd van start. Dit naar aanleiding van een "oproep" van de provincie Zuid-Holland om een inventarisatie samen te stellen van de nog aanwezige cultuurhistorische kleine monumenten.

Het lag in de bedoeling om de inzendingstermijn op 30 april te sluiten. Mede omdat het slechte weer in de beginperiode weinigen tot het "schieten van plaatjes" lokte, is de uiterste inzenddatum verschoven naar 31 mei j.l. Dit bleek een juiste beslissing: in de meimaand werden de meeste foto's ingeleverd. Het werden er ten slotte 165!

Begin juni kon de jury aan het werk. Zij hadden het niet gemakkelijk. Vandaar op deze plaats namens het bestuur nog een hartelijke dank aan de juryleden: mevrouw G.B. Brandwijk en de heren H.A. de Kok, A. van Ingen, E. van Lopik en A.C. van der Meijden.

In het midden de winnaressen van de 1e prijs:
links M. Verkaik-Klop en rechts Marja Korevaar.
Geheel links de heer Van Geet van de Bonds-
spaarbank

De prijzen, die in samenwerking met de Bondsspaarbank beschikbaar werden gesteld, gingen naar:

een gedeelde eerste prijs (f 150,--):
Marja Korevaar, Spoorweg 42: kousenmik in Binnendams
en M. Verkaik-Klop, Geldersweer 31: dakkapel aan de Rivierdijk;

een gedeelde tweede prijs (f 100,--):
B. Hoftijzer, Maasstraat 11: gietijzeren gebogen raampjes in Buitendams
en Jan Klop, Weegpad 1: plee in Buitendams

een gedeelde derde prijs (f 50,--):
Joop Muilwijk, Parallelweg 98:
rietaak te Boven-Hardinxveld;
Marja Korevaar, Spoorweg 42:
voordeur in Buitendams.

Tevens zijn er nog een achttal aanmoedigingsprijzen uitgereikt. De winnaars van deze prijzen ontvingen een vergroting van hun winnende foto:

Harry de Rooy, Nieuweweg 133:
 plee aan de Rivierdijk;
 Jan Klop, Weegpad 1:
 wisselbedieningsinstallatie in station;
 J. Verkaik, Geldersweer 31:
 kelderrooster aan de Kerkweg;
 Ewoud Klop, Buitendams 490:
 zonnewijzer op voormalig schoolhuis aan de
 Rivierdijk;
 A.J. Korevaar, Spoorweg 42:
 stookhok in Binnendams;
 Jaap Poortvliet, Bayensweer 35:
 dakverbinding Ned. Herv. Kerk in de Peulenstraat;
 A.K. van Houwelingen-van Aken, Parallelweg 83:
 gietijzeren raampje in Buitendams;
 J. de Boon, Florenweer 7:
 dijkpaal aan de Rivierdijk.

De winnende foto's zijn in de maand juli
 geëxposeerd in de etalage van Foto Scheermeijer.
 Het is de bedoeling om t.z.t. alle ingezonden
 foto's tentoon te stellen in de Bondsspaarbank.
 Bovendien zal een ruime selectie uit de foto's
 de basis vormen voor onze najaarspublicatie. Deze
 zal geheel gewijd zijn aan "Het Kleine Monument".

Sommige onderwerpen werden wel door drie
 verschillende personen gefotografeerd, zoals
 de zonnewijzer op Rivierdijk 311. In de
 prijzen viel het exemplaar van E. Klop.
 Hier - als troostprijs? - de andere twee.
 Links de inzending van mevrouw Romijn-
 Ambachtsheer, rechts die van Arie den Breejen.

GEB-huisje

Al eerder schreven wij over plannen om in samen-
 werking met de gemeente het GEB-huisje in de Joden-
 steeg te slopen en er een gezellig zitje van te maken.
 Tot uitvoering is het echter nog niet gekomen.
 Wat was namelijk het geval? De gemeente zat op onze
 nadere gegevens te wachten en wij op verdere
 maatregelen van de gemeente! Een communicatiefoutje
 dus. Het is inmiddels rechtgezet en wij gaan vol
 goede moed verder.

Visserijboek

De in het vorige blad geplaatste oproep voor
 gegevens over de riviervisserij heeft maar heel
 weinig reacties tot gevolg gehad. Dus zijn wij zelf
 maar aan het werk gegaan en wij vorderen gestaag.

Er is een redactie gevormd, waarin zitting hebben
 de heren P. Parel uit Den Hout, J.D. den Breejen,
 H.A. van de Werken, J. Verdonk en D.J. de Jong.
 Via allerlei informatie kwamen wij aan de weet dat
 er hier en daar nog heel wat materiaal en gegevens
 moesten zijn. En inderdaad: hele stapels informatie
 liggen gereed om te worden verwerkt! Het probleem
 van onvoldoende illustratiemateriaal blijft
 echter. Kijkt u nog eens of u iets heeft?

En dan nog een positieve mededeling. Het samen-
 stellen van een boek van enig formaat kost veel
 geld! Gelukkig bleek de heer M.B. Vogel uit
 Giessenburg, zoon van een Hardinxveldse rivier-
 visser, graag bereid de vereniging hiervoor het
 nodige krediet te garanderen.

Naar wij hopen draagt deze daad bij tot het activeren
 van onze leden voor het geven van informatie.
 Denk niet te snel: "Dat zullen zij al wel weten".
 Wij willen bijzonder graag alles horen uit ver-
 schillende monden! Alleen dan weten wij in welk
 licht wij iets moeten zien. Als u even belt naar
 Dick de Jong (01846-5094), dan komen wij desgewenst
 bij u langs.

Steeds weer lees je over de toekomstige dijk-verzwaring. Wat een kaalslag zal dat geven. Wat blijft er over van onze dijk, die ons dorp heeft gemaakt? Van de huizen, van de bedrijven, van alle bekoring? Als ik me dat probeer in te denken, raak ik droevig gestemd.

In de jeugdverhalenbundel van Rudi van Meurs "Bij ons op het dorp" komt een verhaal voor waarin de problematiek heel beknopt en heel juist aan de orde wordt gesteld.

Terwijl alles veranderde, bleven de dijkgraaf en het polderdistrict hetzelfde. De dijkgraaf die het bij ons aan de dijk voor het zeggen heeft, is een grote, sterke en wat norse man. Hij zegt niet zo veel, maar als hij praat spreekt hij van onheil en dreiging. Van zoveel meter water dat in de polder, op de rijksweg en in het dorp komt als de dijk mocht breken.

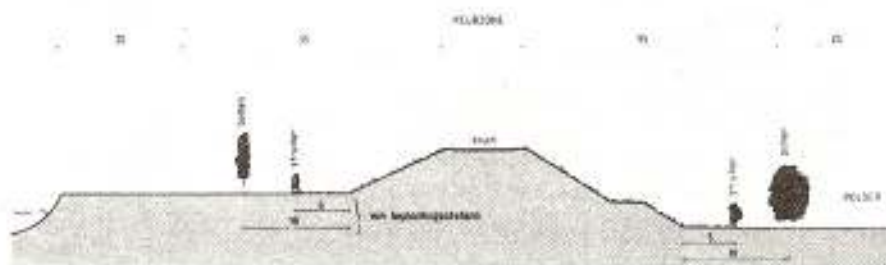
Hij profeteert - terwijl wij toch de regenboog kregen als teken dat er nooit meer een zondvloed zou komen - een vreselijke watersnood als de dijken niet worden verhoogd. De dijken zijn te laag, zegt hij. En met zijn lineaal trekt hij een rechte streep waarlangs een nieuwe dijk moet komen. En met zijn andere hand dirigeert hij de bulldozers om de dijk vrij te maken van bebouwing. Er moet anderhalve meter grond bij, beveelt hij.

Maar weet hij veel van het leven aan de dijk? Van de mensen die er een leven lang wonen en gelukkig zijn? Van de kastanjeboom in de bocht van de dijk die driehonderd jaar oud is? De dijkgraaf is op oorlogspad.

Maar wat lees je nu eigenlijk in al die artikelen over dit onderwerp? Nauwelijks iets van concrete plannen. Immers, die houden al die waterstaatsmensen wel voor zich. Anders krijg je alleen maar tegenwerking van al die actiegroepen. Want meer kun je

die clubjes toch niet noemen. Wie houdt er nu van de dijk die door zijn dorp loopt? Wie weet nu beter wat er goed is voor de bescherming van het land achter die dijk?

Of gaat er toch wat verkeerd

REAKTIES n.a.v.

*Mededelingenblad

De heer A.J. Stasse uit Hellevoetsluis reageerde op de oproep om informatie over de riviervisserij. Hij heeft voornamelijk genealogische gegevens over vissersfamilies.

Het stukje van de heer W. van Wijngaarden uit Utrecht over de Waalbrug werd zeer gewaardeerd!

*Van Hondenkarren en Hobbelbussen

Op pagina 36 staat dat de rechtse persoon A. Verschoor is. Dit is niet juist. Het is - de latere onderwijzer - Willem Bohré.

(Met dank aan K. Bohré)

* Nederlandse taal

In het vorige mededelingenblad heeft u kunnen lezen over een rectificatie van "Honderd Jaar Boemelen". Toezending van dit boekje, alsmede het mededelingenblad met de rectificatie aan de "benadeelde" was voor deze (Drs. H. Romers te Oosterbeek) aanleiding ons te wijzen op het in bepaalde gevallen gebruikte onjuist Nederlands.

Hoewel er soms sprake was van muggenzifterij hebben wij de terechtwijzing ter harte genomen. In het vervolg zullen wij onze publikaties door een terzake kundige laten "screenen".

* De Hennepteelt

Onze voorjaarspublikatie gaf aanleiding tot een tweetal reakties.

Een hennepbraak, tekening uit "De Hennepteelt"

In de Gorcumse Courant van 23 juli j.l. stond een wat late aankondiging van het verschijnen van deze 15e publikatie in de Historische Reeks, voorzien van enkele kritische noten. Sommige waren terecht, andere echter wel wat "gezocht". Een persoonlijke tegenreactie van het bestuur was het gevolg.

De tweede reaktie kwam van nazaten van de op pagina 6 van het boekje afgebeelde man. Men wist niets van het bestaan van deze foto en vroeg zich af of afbeelden zo maar kan, zonder toestemming. Ja, dat kan en mag in Nederland, tenzij er iemands nadeel uit blijkt. En dat is hier beslist niet zo.

* De Hongerwinter

Van de heer A. Caljé uit Rotterdam hebben wij de volgende notitie met betrekking tot de publikatie "Hardinxveld en Giessendam tijdens de hongerwinter" ontvangen.

De pagina's 35 en 36 van bovengenoemde publikatie zijn gewijd aan de "Crossings". Ter aanvulling daarop is wellicht het volgende interessant.

In de hongerwinter was het in mijn ouderlijk huis Peulenstraat 176 te Hardinxveld een komen en gaan van koeriers die boodschappen brachten, die door de gebroeders De Boon naar het zuiden werden gebracht. Voorts passeerden velen ons huis, die met een opdracht vanuit het verzet naar het bevrijde gebied zich wilden begeven, resp. zich daarheen begaven voor overleg of advies of om aldaar een taak te vervullen.

Het omgekeerde gebeurde ook: mensen die vanuit het bevrijde zuiden naar het noorden kwamen om in het bezette Nederland respectievelijk in Duitsland spionage ten behoeve van de geallieerden te verrichten respectievelijk met het verzet in Nederland overleg te plegen. Al deze mensen overnachttten gewoonlijk bij ons thuis. Het is weken

lang gebeurd, dat een Duits officier bij ons was ingekwartierd, respectievelijk dat er een aantal Duitse soldaten bij ons was ondergebracht en dat tegelijkertijd ons huis werd bezocht door mensen die illegaal werk verrichtten respectievelijk op weg waren naar Brabant.

Eenmaal verkeerde een Amerikaanse vliegofficier in ons huis, op weg naar het zuiden, die de Duitse officier tegen het lijf liep zonder overigens herkend te worden.

Tijdens het verblijf van de Duitse officier in ons huis werd naar de Engelse radio geluisterd tijdens diens afwezigheid. Mijn broer begon volgens afspraak op de piano te spelen als hij thuiskwam. Uiteraard werd het luisteren dan gestaakt. Op de zolder van het huis moeten zich schuilplaatsen bevinden, waarin men in geval van onraad (razzia) kon wegkruipen.

A. Caljé

DE CONNECTIES MET ZALTBOMMEL

Het interessante artikel in uw mededelingenblad van februari 1986 onder de titel "Maarten van Rossum" en het daarbij gestelde, dat Maarten van Rossum toch wel op een eerlijke manier aan zijn tiende gekomen moet zijn, geeft mij redenen om het volgende onder uw aandacht te brengen.

Wij weten uit uw uitgave "Heer Arend van Gent" dat Maarten van Rossum in vrouwelijke lijn afkomstig is van Arend van Gent. Wij weten ook dat Arend van Gent op den 16en oktober 1453 al zijn goederen, aan zijn dochters jonkvrouw Machteld, gehuwd met Bruijsten de Jeude en jonkvrouw Kerstine, gehuwd met Martyn van Herlaer, heer van Poederoijen, geschonken heeft.

Op 21 augustus 1455 deed Arend van Gent afstand van Hardinxveld, ten behoeve van Bruijsten de Jeude die de vrije heerlijkheid, met hoge, middelbare

en lage Jurisdictie opdroeg aan Hertog Philips, ten behoeve van diens zoon Karel (de Stoute). De heerlijkheid Hardinxveld bleef evenwel in het bezit van de familie De Jeude.

Uit het huwelijk van Kerstine van Gent en Maryn Herlaer werden geen zonen geboren, doch een dochter Johanna, die huwde met Peter van Hemert. Uit dit huwelijk werd eveneens een dochter Johanna geboren, die trouwde met Johan van Rossum, waaruit in 1478 den beruchten Maarten van Rossum ter wereld kwam.

De Burcht van Poederoijen, in bezit van Johan van Rossum, werd in de strijd van 1507-1508 na de overwinning van de Hollanders op de Gelderse met de grond gelijk gemaakt (Zie Maarten van Rossum door Dr. J.C. v.d. Does).

Maarten van Rossum werd op 20 juli 1517 heer van Poederoijen. Zes jaren nadat Maarten heer van Poederoijen geworden was, komt de bewuste Tiende van de Hardinxveldse Bovenpolder in veiling, niet door Maarten van Rossum, maar door de Graaf en Gravin van Holland onder Karel de Vijfde, die hem (de Tiende) verkocht aan Jan de Jeude, de Ambachtsheer van Hardinxveld voor 520 ponden groote Vlaams het pond. Dit konstateerden wij uit de volgende akte uit het archief van het Hoogheemraadschap Alblasserwaard:

Kaerle (Karel de Vijfde) etc. doen condt allen luijden Also onse lieve ende getrouwen die luijden van onse rekeningen inde Hage (Den Haag) onlangs ende op last ende bevel bij voorgaende kerkgeboden (afkondiging in de kerk) den meest daaronne biedende doen veijlen. Hebben van onsen twegen te vercoopen bij onsen Rentmeester Generaal van Zuithollandt Niclaas Cuebol achtervolgende zeekeere ordinantie bij henluijden daer opghemaakt den Thiende gelegen tot Hardinxvelt

streckende van Scaluijnersliot tot Bilzerstege toe, ons toebehorende en aangewesen zoo bij onsen Raedt van Hollandt als onsen groote Raede van Mechelen ende wijlen Arent Spierink. En daer te voeren de Jonckvrouw van Poederoijen sekere tijt sonder recgt ende redene ge-occipeerd (genomen, toegeëigend) hebben overmits dat die ten rechte leene van ons gehouden was ende bij doode van wijlen Jonckvrouw Kirstine van Gent heeren Arents dochter Martijns wijff van Poederoijen was haar moeder als stervende sonder sone achter te laeten aan ons verstorven was.

Daer op die sitdage gehouden die is geweest binnen onze steden van Gorinchem den 7den van de voorleden maent van julio ende als meest daeromme biedende in coop gebleven bij Jan de Jeude, Ambagsheer van Hardinxvelt omme die somme van vijfhondert twintig ponden van 40 groote vlaems het pondt mit condicie dat hij de zelve Thiende van ons ten gelijke rechten leene houden zall ende dat hem volgen zullen de vruchtten van den Jegenwoordige oost 1523 ende dat hem daer op geexpedieert zullen worden onse openbrieve onder tsegel van onsen leenhove van Hollandt.

Doen te wetene dat wij die selve vercoopinghe in de manieren voorschreven dankelick menende voor ons onsen erven ende naecomelingen den voorzegde Jan de Jeude en zijnen erven verkocht overgegeven ende transporteert hebben vercoopen overgeven en transporteren mits desen onse brieve den voorzegde Thienden tot Hardinxvelt mitten vruchten van dezen Jegenwoordige oost 1523 streckende van Scaluijnersliot tot Bilzerstege toe omme die bij hem zijnen erven manhoiren onder rechte lini te houden besitten ende zijn meeste prouffijt daer mede te doene. Behoudelicken dat hij de selve van ons onsen erven ende naecomelingen Graave en Gravinne van Hollandt houden zal ten rechte leene ende sulcx hebben wij hem die zelve Thiende ten rechte leene verlijdt en de verlijde mits desen.

Ende dat mits die voorzegde somme van vijfhondert twintig ponden van 40 groot die hij gehouden wordt in gerede penningen te betaelen in handen van onsen voorzegde rentmeester van Zuithollandt die daerop ten onsen prouffijten gehouden woerd te verantwoorden mitte andere penningen van zijne ontfangste.

Belovende voorts voor ons onsen erven en naecomelingen Graeve ende Graevinne van Hollandt den voorzegde Jan de Jeude ende zijne erven den voorzegde coop te garanderen ende hem daar inne te stijven en te stercken tegens een ijegelijcken die hem darinne hinder letsel ofve moijenisse soude willen doen.

Ende hier van heeft ons die selve Jan de Jeude hulde eedt ende manschap gedaan in handen van onsen lieve ende getrouwen Ridder en Raad den heere van Assendelft als stadhouder generaal van Hollandt, Zeelandt en Frieslandt in Jegenwoordicheijt van Dirrick van Assendelft, Jacob Coppier, Willem Pieters Criepe ende Cornelis Barthouls onse leenmannen van Hollandt.

Actum den zesde auguste anno 1523.

Uit bovenstaande akte blijkt, dat bij het overlijden van Kristine van Gent zonder een mannelijke nazaat achter te laten, de rechten of leen op de Tienden van de Bovenpolder van Hardinxveld aan de Leenheer de Graaf en Gravin van Holland in eigendom hadden moeten komen.

Maarten van Rossum kon, hoewel uit het genealogisch overzicht blijkt dat hij wel aangemerkt kan worden als een wettig erfgenaam van Arend van Gent (in vrouwelijke lijn), om deze reden geen aanspraak maken op de Tienden van de Bovenpolder te Hardinxveld en had bewust of onbewust deze rechten onrechtmatig toegeëigend.

Ook in de koopakte aan Jan de Jeude komen wij

tegen deze clausule: "Omme die bij hem (Jan de Jeude) zijne erven mansoiren (mannelijke nakomelingen) in rechte lijn te houden". Met andere woorden, wanneer géén mannelijke nakomelingen in rechte lijn uit Jan de Jeude aanwezig zijn, zal de koop van de Tiende worden teniet gedaan en de rechten wederom aan de Leenheer toekomen.

In de hoop een bijdrage geleverd te hebben aan de opgekomen vragen in het artikel van de heer P. den Breejen gesteld besluiten wij deze opmerkingen.

A. Tromp Sr.

Herberg "De Zwaan" nog in volle glorie als "Hotel Dekker"

ONDERZOEK HERBERG "DE ZWAAN"

Dankzij de bereidwillige medewerking van de eigenaar van het perceel, de heer A.A. van de Bree, werd de mogelijkheid geboden een oudheidkundig onderzoek te doen naar de geschiedenis van dit markante pand.

Hiervoor werd het interieur gedeeltelijk ontgraven tot op het niveau van de oorspronkelijke aanleg van het pand.

Het onderzoek is nog gaande, zodat definitieve konklusies nog niet kunnen worden getrokken. Voorlopig ziet het er echter naar uit dat het pand voor het eerst in steen werd opgetrokken omstreeks 1625. Sporen van houten bebouwing, die hier ongetwijfeld aan vooraf is gegaan, zijn moeilijk te traceren en tot op heden nog niet duidelijk aantoonbaar. Dit wordt mede veroorzaakt door het feit dat het graafwerk beperkt moet blijven vanwege de slechte staat van de funderingen van het huidige gebouw.

Vanaf het moment dat het pand in steen werd opgetrokken is de ontwikkeling hiervan goed te volgen aan de hand van in de bodem bewaard gebleven resten. De oorspronkelijke indeling van het pand was als volgt: op de hoek Peulenstraat-Damstraat de gelagkamer, groot 8 x 5,60 m, waarin een vloer van gedeeltelijk bakstenen gelegd in visgraat-motief en gedeeltelijk plavuizen. De ingang bevond zich aan de zijde van de Peulenstraat, ongeveer op de plaats van de huidige ingang, de stookplaats met schouw bevond zich tegen de tegenoverliggende wand.

Daarachter bevond zich een ruimte van $+ 8 \times 6\frac{1}{2}$ m, die diende als stalling voor paarden en rijtuigen van de gasten. Aan de Damstraatzijde bevond zich de ingang die door middel van twee grote deuren kon worden afgesloten. In deze ruimte was plaatselijk een vloer van ijsselsteentjes aanwezig, het overige gedeelte was blijkbaar niet geplaveid.

Op de hoek Peulenstraat-steeg was de grote boogkelder (blijkt nog intact te zijn), die door middel van een trap bereikbaar was vanuit de daarachter liggende keuken.

Maar hoe het pand er in die tijd van buiten uitzag, kunnen wij slechts gissen. Bij de grote

dorpsbrand van 1777 brandde het geheel af en werd daarna vrijwel vanaf het toenmalige maai-veld geheel opnieuw opgetrokken. Slechts een gedeelte van de muur, grenzend aan de steeg naast de Bondsspaarbank heeft de brand blijkbaar doorstaan en dateert vermoedelijk nog uit het begin van de 17e eeuw.

In de loop van het onderzoek werden een groot aantal vondsten geborgen, zoals munten, tegels, flessen, e.d. Het ligt in de bedoeling om een gedeelte hiervan binnenkort te exposeren in de etalage van het Historisch Informatie Centrum.

Arnold de Haan

Om alvast te noteren:

NAJAARSLEZING over Boerderijen langs
de Giessen op maandag, 17 november
1986.

STREEKARCHIEF ALBLASSERWAARD EN VIJFHEERENLANDEN

Al in ons mededelingenblad van februari meldde wij dat juist voor de jaarwisseling het rapport "Streekarchief Alblasserwaard en Vijfheerenlanden" aan alle toen bestaande gemeenten en het Hoogheemraadschap kon worden toegezonden. Het rapport is uitgebracht door het overkoepelend orgaan van de oudheidkundige verenigingen, het z.g. "Historisch Overleg Alblasserwaard" en samengesteld door een commissie van drie afgevaardigden uit de aangesloten verenigingen.

Het rapport wil een aanzet zijn om te komen tot één centraal gelegen depot waar de gemeente-archieven uit de regio en het archief van het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden dagelijks onder verantwoorde leiding en in een daarvoor geschikte ruimte kunnen worden bestudeerd.

De reacties van het inmiddels als gevolg van de gemeentelijke herindeling nogal geslonken aantal gemeenten liepen nogal uiteen. Om aan een ieder duidelijk te maken hoe de zaak er nu voor staat, lijkt het mij goed de reacties per gemeente de revue te laten passeren, waardoor wij komen tot de volgende opsomming:

- De gemeenten Graafstroom, Hardinxveld-G'dam en Nieuw-Lekkerland staan niet afwijzend tegenover de vorming van een streekarchief.
- De gemeenten Papendrecht en Sliedrecht hebben kenbaar gemaakt het rapport voor kennisgeving te hebben aangenomen.
- De gemeente Giessenlanden en de gemeente Zederik hebben het onderwerp ter sprake gebracht op een vergadering van het (intergemeentelijk) Overlegorgaan Alblasserwaard & Vijfheerenlanden teneinde daaruit adviezen te kunnen inwinnen.
- De gemeenten Liesveld en Gorinchem hebben medegedeeld het rapport nog niet in behandeling genomen te hebben, maar van de laatste is inmiddels bekend dat men er belang aan zal hechten dat een eventueel te vormen streekarchief in Gorinchem gevestigd zal worden.
- Ook de gemeente Leerdam spreekt zich positief uit over de mogelijke komst van een streekarchief en heeft de commissie al gewezen op meerdere gebouwen binnen de stad die voor een dergelijke functie in aanmerking zouden komen.

Evenwel menen de samenstellers van het rapport dat een vestiging binnen Leerdam, gezien de decentrale ligging binnen de streek, waarschijnlijk niet de meest ideale oplossing zou zijn. Resten nog de gemeente Alblasserdam en het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, die zelfs na een herhaald schrijven geen kennisgeving van ontvangst hebben gegeven, laat staan hun mening hebben

kenbaar gemaakt. Of moeten wij hier oordelen "Wie zwijgt stemt toe"?

Resumerend kunnen wij zeggen dat de balans lijkt uit te slaan in die richting dat de vestiging van een streekarchief in de regio enige vaste grond heeft gekregen, al zal de weg naar het beoogde doel waarschijnlijk nog lang en slepend zijn.

In elk geval is de situatie zoals die zich nu soms op de gemeentesecretarieën voordoet, wanneer iemand het achief wil raadplegen, onhoudbaar omdat een gemeentehuis zich er nu eenmaal niet voor leent om soms dagenlang historisch onderzoek te verrichten.

Arie van der Plas

Gevraagd

Werkgroep fotografie

Reeds enkele jaren is de Stichting Dorpsbehoud bezig met het maken van dia's van ons dorp. Met name de bestuursleden H.A. de Kok, D.C. Strop en de op fotogebied bijzonder aktieve Ewoud Klop hielden zich hiermee bezig. Andere drukke werkzaamheden waren er de oorzaak van dat beide eersten er langzamerhand steeds minder tijd voor hadden. Ewoud Klop hield echter dapper vol!

Maar eigenlijk moet je bij het maken van foto's in dit kader met een kleine groep op pad gaan. Dan kun je eens wat overleggen en behoef je niet alles alleen te doen. Vandaar het idee om een fotowerkgroep op te richten. U heeft daarvoor echt geen goed fotograaf te zijn, een fijne samenwerking is veel belangrijker. Geïnteresseerden kunnen hierover contact opnemen met het secretariaat.

Fruitnamen

Er komt in Nederland een fruitmuseum. Daar zullen ze weer worden gekweekt: de Goede Knecht, het Zijden Hemdje, de Dirkjespeer, de Notarisappel, Oomskinderenpeer, Roem der Christenen, etc.

Ook in onze omgeving groeiden vroeger appels en peren met schitterende namen. Wie schrijft ze eens voor ons op?

Plaatselijke artsen

Anderhalf jaar geleden plaatsten wij een oproep voor namen van plaatselijke artsen uit het verleden. Slechts één reactie werd ontvangen en wel van Arie Jan Stasse uit Hellevoetsluis:

Adriaen Leenderts de Heck	1608-1627	
Jan Jansen Prins	1627-1631	(tevens soldaat)
Leendert Ariens de Heck	1640-1679	
Jan de Bruijn	1639	
Gerardus Portenius	1661-1687	
Adriaen van der Colff	1666-1667	
Abraham Braem	1675-1680	
Bastiaen Leenderts de Heck	1680-1681	
Arien Leendertsen de Heck	1682-1694	
Adriaen Ariens de Heck	1718-1725	
Jan Nolst	1741-1747	
den Doctor Beijer	1747	(identiek met Hendrik Fredrik (de) Beijer?)
Jacob Gabeau	1760	

Deze gegevens zijn afkomstig uit notariële, rechterlijke en weeskamerarchieven. Wie stuurt ons informatie over artsen uit recenter tijd?

DE EERSTE WERELDOORLOG

Van de heer Klaas Leenman (geboren in 1905) ontvingen wij een aantal herinneringen, die hij voor onze vereniging op papier had gezet. Over de periode 1914-1918, bij ons bekend als mobilisatietijd in verband met de eerste wereldoorlog, vertelt hij het volgende:

Wat een drukte op die morgen van de 1e augustus 1914 op de altijd zo stille dijk. Alles was in rep en roer. De verloven van de militairen werden ingetrokken. Al lang afgezwaaiden mannen werden opgeroepen om zich bij hun kazernes te melden. Boeren moesten hun paarden inleveren. Drukke en angst bepaalden de plaatselijke situatie.

Voor veel moeders en (jonge) gehuwde vrouwen een heel moeilijke tijd. Hoe zou het aflopen? Vrouwen en meisjes liepen met de punt van de schort omhoog om de tranen te drogen over de dijk.

Gelukkig bleek alles nog mee te vallen. De grootste angst verdween. Maar de spanning bleef. Wat zou het worden? Vooral de soldaten die er hun diensttijd net of bijna hadden opzitten, hadden het erg te kwaad. Zo kon het voorkomen dat iemand wel zeven jaar in dienst had gelegen..... en dat met een geringe soldij.

Onze zuiderburen (België was in tegenstelling tot ons land niet neutraal) vochten mee aan de geallieerde kant.

Veel Belgische soldaten zagen die oorlog echter helemaal niet zo zitten. Zij vluchtten naar Nederland. Deze deserteurs werden in kampen ondergebracht. Een dergelijk kamp werd er ook in Hardinxveld ingericht en wel in de omgeving van "de scheepswerf". Een heel bijzondere gebeurtenis voor de plaatselijke bevolking was de begrafenis van een van die Belgische militairen. Hij was verdronken bij het zwemmen in de rivier.

Tijdens de eerste wereldoorlog sloegen de gemobiliseerde militairen een brug tussen Boven-Hardinxveld en Werkendam

Met militaire eer - met omfloerste trom en begeleid door treurmuziek - werd het slachtoffer naar zijn laatste rustplaats geleid. Na de teraardebestelling, waar heel veel dorpsgenoten getuige van waren, verliet men met slaande trom en keiharde muziek de begraafplaats. Jarenlang stond er op zijn graf een klein gedenkteken, voorzien van zijn naam.

Ondanks onze neutrale positie merkten wij toch erg veel van de ons omringende oorlog. Niet alleen Belgische militairen zochten hier een veilige wijk, ook veel burgers. Dit leidde nogal eens tot vrijwillige of gedwongen "verbintenissen voor het leven".

Ook toen was de distributie van goederen een probleem. Verschillende artikelen waren op de bon. Vooral de goederen die moesten worden aangevoerd uit het toenmalig Nederlands Oost- of West-Indië, Amerika en verschillende andere landen, want die moesten worden aangevoerd over zee en op zee werden de schepen bedreigd door mijnen en onderzeeboten, zodat de aanvoer sterk stagneerde.

(wordt vervolgd)

DE DENKBEELDIGE PLAATS HARDINXVELD-GIESSENDAM

Als u een brief verzendt, schrijft u bij "afzender" uw naam, straat en plaats. Als inwoner van onze gemeente schrijft u bij "woonplaats": Hardinxveld-Giessendam. Dat doet vrijwel iedereen, dus zal het wel goed zijn. Niets is minder waar.

Ik vind het opvallend hoe weinig mensen weten dat zij wonen in de plaats Hardinxveld of de plaats Giessendam. "Hardinxveld-Giessendam" is de naam van de gemeente die in 1957 is ontstaan door de samenvoeging van de gemeente Hardinxveld en de gemeente Giessendam. De beide plaatsen zijn daarentegen nooit opgeheven!

Als u in het gebied ten zuiden van de Giessen - dus inclusief de Peulen - woont, dan woont u in de plaats Hardinxveld. Woont u ten noorden van de Giessen, dan gebruikt u de plaatsnaam Giessendam.

Afgezien van het feit dat dit de enige correcte schrijfwijze is, pleit voor het gebruik van de twee afzonderlijke namen het volgende:

- Het is historisch gezien juist.
Hardinxveld was een dorp van vissers en griendwerkers. Giessendam was een dorp van boeren en hoepmakers. Dit heeft zijn sporen in het heden achtergelaten. (Boven-) Hardinxveld is nog steeds een andere gemeenschap dan Giessendam.

Het gebruik van de correcte plaatsnaam heeft tevens twee heel praktische kanten:

- Een bezoeker van onze kilometers lange gemeente kan zich heel wat tijd besparen als het hem of haar bekend is in welke plaats het gezochte adres is. In dit opzicht is het beter om de plaatsnaam Hardinxveld op te splitsen in Boven- en Neder-Hardinxveld. Dat deed men vroeger ook en toen had onze gemeente heel wat minder inwoners.

- Als u de verkeerde schrijfwijze gebruikt, doet u dubbel werk: Hardinxveld of Giessendam is veel korter dan Hardinxveld-Giessendam.

Jan D. den Breejen

Samenraapsels

DE PEULENSTRAAT ALS CULTUUROBJEKT

In het NRC/Handelsblad van 7 augustus j.l. wordt gesproken over de Peulenstraat. In de serie "Huizen met een verhaal" wordt aandacht geschonken aan het pand op nummer 176. Het is de NRC-journalist K.L. Poll, die herinneringen ophaalt aan de tijd dat zijn grootmoeder er woonde.

Hij beschrijft hoe het pand er - intern en extern - destijds heeft uitgezien. Het was pure charme; charme die het huis nog steeds uitstraalt. Hoe lang nog? Immers, het Peulenstraat-plan begint steeds vaster vormen te krijgen. Dat betekent in de praktijk: vermodernisering van de panden en opdringen van winkels. Hoe lang nog kunnen statige panden hiertegen standhouden? Zullen wij spreken dat wij gierig zullen omgaan met wat er nog is?

EXPOSITIES

Pijpekoppen

Op de voorzijde van het vorige mededelingenblad stond een pijpekopje afgebeeld. De laatste tijd zijn er nogal wat van die pijpekoppen gevonden in ons dorp. Soms zijn het ware kleinoden! Wij zijn dan ook voornemens om t.z.t. een expositie van deze pijpekoppen te organiseren.

Winter

De afgelopen winter was weer zo'n ouderwetse. Misschien wel daardoor aangespoord is er aan het begin van dit jaar nogal wat gepubliceerd over ijs en schaatsen en alles wat daarbij hoort. Het bestuur zal trachten a.s. winter een expositie in te richten over de winter. Misschien krijgen wij weer een echte. Aan de hoeveelheid noten aan de bomen te zien in elk geval wel!

"De Zalmvisser", nog
op de oude plaats

BEELD DE ZALMVISSEER

Het ligt in de bedoeling het beeld van de zalmvisser, dat thans in de Damstraat staat, t.z.t. te verhuizen naar het nieuwe raadhuis. Jammer voor Giessendam, maar dan komt het beeld op Hardinxvelds grondgebied te staan. En dat is heel wat beter, want de Giessendamse vissers waren zeer zeldzaam. De Bovenhardinxveldse daarentegen groot in aantal. Eigenlijk hoort het beeld dan ook in Boven-Hardinxveld te staan. Voorlopig wordt het een stukje de goede richting uitgeschoven.

SUBSIDIERING RESTAURATIE MONUMENTEN

Al in het vorige mededelingenblad werd - in het algemeen - melding gemaakt van de nieuwe subsidieregeling, ingaande 1986. De nieuwe regeling is toegespitst op meer decentralisatie, mogelijkheden tot voorfinanciering en betere fiscale aftrekmogelijkheden.

Ter effectuering heeft de gemeente Hardinxveld-Giessendam de eigenaren van de in ons dorp voorkomende (rijks)monumenten aangeschreven voor de samenstelling van een meerjarenprogramma in verband met de budget-reservering.

Uit dit programma (over 1987 t/m 1991) blijkt dat het volgende gaat gebeuren:

1. restauratie rieten dak Binnendams 14
2. restauratie kerktoren Ned. Herv. Kerk in de Peulenstraat
3. restauratie rieten dak Binnendams 6 (De Koperen Knop)

RESTAURATIE KERKTOREN PEULENSTRAAT

Reeds geruime tijd was het bekend dat de toren van de Ned. Herv. Kerk in de Peulenstraat aan een grondige restauratiebeurt toe was. De werkzaamheden, die geschieden onder toezicht van Monumentenzorg, zijn inmiddels in volle gang. De totale kosten worden geraamd op f 220.000,--

VITRINE IN BIBLIOTHEEK

Bij gebrek aan een eigen tentoonstellingsruimte vonden wij destijds onderdak in de plaatselijke bibliotheek. Echter na de opening van ons eigen Historisch Informatie Centrum werd de in de bibliotheek geplaatste vitrine steeds meer een "stiefkindje". Bovendien bleek de vitrine niet helemaal inbraakvrij. Vandaar dat wij besloten hebben de vitrine "op te heffen", d.w.z. in gebruik hebben gegeven aan de bibliotheek

Het spoorweghuisje in volle glorie

VERDWENEN SPOORHUISJE

In het vorige blad schreven wij over het verdwenen spoorhuisje "van Krats". Echter ook het spoorhuisje van Klop is verdwenen. Een karakteristiek stukje van ons dorp ging daarmee verloren. Nu rest er nog één: bij Neerpolder. Laten wij er zuinig op zijn.

MUSEUM OVER OORLOGSJAREN IN OPRICHTING

In Dordrecht bestaan er plannen voor de oprichting van een museum over de Tweede Wereldoorlog. In dit museum zal ook ruimte gereserveerd worden voor herinneringen aan de Alblasserwaard.

PUBLIKATIES IN BRAILLE

Op een verzoek hiertoe heeft het bestuur toestemming verleend om de publikaties uit de Historische Reeks in braille-schrift te schrijven. Inmiddels kregen wij via een geheel andere bron het bericht dat "Buitendams huis-ter-om-op" inmiddels door een partikulier in braille-schrift is overgezet.

STRAATNAAMGEVING

Op 24 juni j.l. heeft de gemeenteraad weer een - dit keer semi - historische naam aan het assortiment toegevoegd. Het gaat hierbij om de

langs de Giessen aan te leggen straat. Het voorstel van onze vereniging, via vertegenwoordiger J.D. den Breejen, was: "Het Diepje". In plaatselijk dialect zou het eigenlijk "Ut Diepie" moeten zijn.

De raad besloot, op voorstel van burgemeester en wethouders, het de naam "Klein Diepje" te geven. De vereniging heeft inmiddels geprotesteerd tegen deze verbastering. En bovendien is het "kleine" van het Diepje dubbelop. Het achtervoegsel geeft immers al aan dat het om iets kleins gaat. Dat wisten onze voorouders ook al, vandaar "Ut Diepie".

De stoomtrein nabij de voormalige halte Giessen-Nieuwkerk. Op 11 mei j.l. kwam dit spektakel bij ons langs

EILAND IN DE WIEL

De afgelopen zomermaanden is er door enkele leden van de vereniging hard gewerkt aan een opknapbeurt van het eiland in de wiel. In het volgende mededelingenblad hopen wij u nader te informeren.

HISTORISCHE ROUTE

De laatste jaren is gelukkig steeds meer aandacht geschonken aan de monumenten van bedrijf en techniek. In dit kader is een brochure verschenen met daarin een route langs verschillende van deze industriële monumenten in de Vijfheerenlanden. De route loopt vanaf Meerkerk via het Merwedekanaal naar Vianen, via Schoonrewoerd, Leerdam, langs de Linge naar Arkel en weer terug naar Meerkerk.

De brochure, die boordevol informatie staat, kost f 5,-- en is verkrijgbaar bij de Kamer van Koophandel te Dordrecht (tel. 078-14.66.66). Het is een uitgave van de Vereniging Industriële Archeologie Zuid-Holland Zuid.

KALENDER 1987

De Hervormde Kerk van Giessendam-Neder-Hardinxveld heeft een kalender voor 1987 uitgegeven met daarop een zestal pentekeningen van onze plaatsgenoot P. Bot (f. 5,00).

boek bespreking

HARDINXVELD-GIESSENDAM - PROFIEL VAN EEN AKTIEVE GEMEENTE

Hardinxveld-Giessendam 1986

Op initiatief van een aantal leden van de bedrijfskern van ons dorp is een boekwerk gemaakt waarin een aantal bedrijven hun activiteiten "exposeren". Het werd een prima verzorgd en dus goed ogend boekwerk.

OM 'S HEEREN HUIS IN U GEBOUWD- 150 JAAR GESCHIEDENIS VAN DE CHRISTELIJK GEREFORMEERDE KERK TE NOORDELCOOS

Noordeloos 1986

Een boekje in het kader van het 150-jarig denken van de Afscheiding. Geïllustreerd en goed verzorgd. 88 pag.

NIET ZONDER GOEDE CORRESPONDENTIE MET DE OVERHEID

Conflicten in de verhouding tussen kerk en overheid in Sliedrecht in de 16e en 17e eeuw. J. Braaksma, Sliedrecht 1986.

Een doctoraalscriptie geschiedenis die een kerkhistoricus niet mag missen (52 pag.). Inlichtingen: J. Braaksma te Sliedrecht.

MATRIJS KIJKGIDS 1: LOEVESTEIN

Bert Stamkot, Utrecht 1986

Een 28 pag. tellende gids, die de geïnteresseerde in een oogwenk de belangrijkste wetenswaardigheden vertelt.

Ruim geïllustreerd. f 7,95

NATUUR- EN VOGELWACHT "DE ALBLASSERWAARD" 15 JAAR

Een uitstekend verzorgde jubileumuitgave, waarin staat te lezen dat de 15-jarige vereniging eigenlijk 20 jaar oud is. Immers, het oorspronkelijke begin was 20 jaar geleden, maar "De Alblasserwaard" kwam op eigen benen te staan door een noodzakelijke splitsing. En dat was zo'n 15 jaar terug. Vandaar.

De uitgave laat achtereenvolgens de activiteiten van de vereniging zien. Vanaf deze plaats alsnog proficiat! 52 pag., f 6,50

DE HOLLANDSE WATERLINIE

Red.: Hans Brand en Jan Brand, Utrecht/Antwerpen, 1986

Een schitterend uitgevoerde luxe paper-back

over een tot ieders verbeelding sprekend onderwerp. Het boek kwam tot stand nadat bleek dat er te veel materiaal niet zou kunnen worden gebruikt op de deze zomer in het Fort Asperen georganiseerde tentoonstelling over de Hollandse Waterlinie.
196 pag., f 29,50

OPHOGEN EN UITDIEPEN

Hans Vandersmissen, 's-Gravenhage, 1985
(1e druk)

Een boek over de 1000-jarige geschiedenis van waterbouw en baggerwerk. Oorspronkelijk uitgegeven t.g.v. het 50-jarig jubileum van de Vereniging "Centrale Baggerbedrijf",
194 pag., f 35,--

RECREATIEGIDS VAN DE ALBLASSERWAARD

Alblasserdam 1986

Een plattegrond - in delen - met informatie over bezienswaardigheden verscheen als opvolger van de bekende kaart. Een handig 40 pagina's tellend boekje. Jammer van enkele onjuistheden.
Prijs f 12,75.

VAN AMBACHTSSCHOOL TOT TECHNISCHE SCHOOL

Honderd jaar Vereniging Ambachtsonderwijs in Gorinchem. A.J. Busch en B.G. Schermers.
Gorinchem, 1985, Merewade deel 8.

Een ruim geïllustreerde uitgave over "de ambachtsschool" van Gorcum. Niet alleen interessant voor oud-leeringen van de school, maar ook voor andere belangstellenden!
96 pag.

SPOREN IN HET LAND

De Nederlandse delta in de prehistorie.
L.P. Louwe Kooijmans

Een belangrijke aanvulling op de reeds voorhanden zijnde informatie over de eerste geschiedenis van het gebied waarin wij wonen.

Het goed geschreven en prima geïllustreerde boek telt 160 pag. en kost f 39,50.

Een Hollands Stadsarchief - Wegwijzer tot Onderzoek

Theo J. Poelstra.

Als tweede herziene druk verscheen kortgeleden een handig boekje, bedoeld als handleiding voor de (amateur-)geschiedvorser. Op heel duidelijke wijze wordt uit de doeken gedaan waarmee een onderzoeker zoal te maken kan krijgen. Zo wordt er aandacht geschonken aan de verschillende soorten akten en andere ambtelijke stukken, waarmee de archiefbezoeker wordt geconfronteerd. Juist voor de genealoog is het daarom ook van groot belang kennis van het werkje te dragen. Ook "oud schrift" krijgt volop aandacht.
Van harte aanbevolen!

f. 19,50; verkrijgbaar bij de Gemeentelijke Archiefdienst van Rotterdam (Mathenesserlaan 315); Rotterdam 1986.

SUBSIDIE MOGELIJK VOOR KLEINE MONUMENTEN

De fotowedstrijd, waarover u elders in dit blad meer kunt lezen, was het gevolg van informatie van de provincie Zuid-Holland over de subsidiemogelijkheden inzake kleine cultuurhistorische monumenten in het Zuidhollandse landschap.

Om voor die subsidie in aanmerking te komen is het nodig dat de plaatselijke historische verenigingen een inventarisatie samenstellen van de objecten die gerestaureerd zouden moeten worden.

Welke monumenten onder de regeling vallen kunt u opmaken uit de - beperkte - opsomming die de provincie geeft in de toelichting op

de regeling. Graag laten wij die toelichting hieronder volgen:

Naast de algemeen bekende monumenten zoals kerken, kastelen en woonhuizen bevinden zich in de provincie een groot aantal minder in het oog springende kleinere monumenten, die veelal niet als zodanig worden herkend en daardoor ook zelden of nooit beschermd zijn. Tot deze groep van kleinere monumenten behoren, om er enkele te noemen, bleek- en bakhuisjes, drinkputten, pompen, hekken, schuttingen, ban-, gerechts- en schandpalen, schampstenen, wegkruizen, straatlantaarns, rollepalen, tarievenborden, bestratingen, jaagpaden, waterpeilmerken, sluizen, gemalen, kruidentuinen, brug- en kadeleuningen, kribben, beelden, vazen, zonnewijzers, etc.

De monumentenzorg richt zich in het algemeen op het beschermen en herstellen van onvervangbare en unieke cultuurschatten.

Genoemde, kleine cultuurhistorische elementen vallen daar meestal buiten, terwijl deze juist vaak zeer streekgebonden zijn en als het ware het landschap maken. Aan deze problematiek hebben wij op 21 november 1984 een studiedag gewijd in de statenzaal van het provinciehuis. Het grote aantal deelnemers, dat deze dag bijwoonde toonde aan, hoezeer een en ander bij grote delen van de bevolking leeft.

Veel van de aanwezigen en met name de historische verenigingen waren bereid met kleine groepen mensen en analoog aan hetgeen in de natuurbescherming gebeurt, de handen uit de mouwen te steken. Met een kleine financiële steun van de provincie voor de aankoop van materiaal en materieel, wordt het voor hen mogelijk de kleine cultuurhistorische elementen in het Zuidhollandse landschap op te knappen en voor het nageslacht te bewaren. Er valt op dit gebied nog een grote achterstand in te halen.

Mocht u een dergelijk cultuurhistorisch monument hebben en u zou voor subsidie in aanmerking willen komen, dan horen wij dat graag van u. Wij maken dan, in overleg, een meerjarenplanning en regelen de subsidieaanvraag. Nadere informatie is verkrijgbaar bij het secretariaat van onze vereniging, waar ook verzoeken tot subsidie kunnen worden ingediend.

Een cultuurhistorisch monument in het landschap dat hard aan restauratie toe is: het brugje over de Wetering tussen Sluisweg en Nieuweweg.

WERKGROEP KLEINE MONUMENTEN

Het kan natuurlijk voorkomen dat iemand een klein cultuurhistorisch monument in bezit heeft maar er niets voor voelt om dat zelf op te knappen. In dat geval zou onze vereniging de touwtjes in handen kunnen nemen door een werkgroepje in het leven te roepen om de restauratie van een dergelijk monumentje op zich te nemen. Voor de aanschaf van het hiervoor benodigde gereedschap kan de vereniging een subsidie aanvragen.

Het bestuur doet een beroep op u voor het deelnemen aan de werkgroep kleine monumenten. Speciale kennis is daar nauwelijks voor nodig. Inlichtingen worden gegeven door de secretaresse van onze vereniging.

Aanwinsten

januari t/m juni 1986

Een bouwverordening van de gemeente Hardinxveld 1937.
Boekje met intreepreek van Ds. Bartlema 1948.
Schenking van de heer A.C. van der Meijden.

1 Schoenmakersleest en 7 tressen (koorden), vroeger in gebruik bij begrafenissen. De tressen zijn zilverkleurig (zilverdraad) en werden gebruikt bij de begrafenissen 1e klasse. Bij begrafenissen 2e klasse werden zwarte tressen gebruikt en bij begrafenissen 3e klasse in het geheel geen tressen.

Schenking van de heer K. Leenman.

Aantal stukken met betrekking tot de bewaarschool en latere kleuterschool.
Schenking van mevrouw Lubbers.

Een doos Orion rijwielkaarsen.
Schenking van mevrouw Kortenhoeven.

2 Inmaakpotten en een tenen broodmandje.
Schenking van de heer J. de Jong.

Een blikken koffiëbusje, merk "Edelsmaeck".
Een blikken trommel met bloemmotieven.
Een aardewerken broodmandje, wit, met onderschaal.

Twee flesjes met geslepen stop voor olie en azijn.
Een rechthoekige aardewerken voorraadpot met opschrift "MEEL".
Een geëmailleerd reclamebord "Van Nelle voor koffie en thee".
Een bruine inmaakpot.

Een verwarmingstoestel op drie ijzeren pootjes met koperen petroleumbrander en -reservoir met een reservebrander.

Een groen geëmailleerd 2-pits petroleumstel, merk "Haller".

Een kleine weckketel, merk "Weck".

Een bosje witte hoepen.

Een langwerpige houten "krukje" om de voet op te plaatsen bij het aan- en uittrekken van schoenen.

Schenking van de familie Cornelis.

Een koperen zegelstempel met houten handvat "Touwslagerij P. Bosman".

Een rijwielkaarslantaarn, een hakmes en een wiedhaak.

Schenking van de heer T. Egas.

Een roodbakken aardewerken beslagpot met twee oren.

Schenking van mevrouw Van der Wiel.

Enkele inkomplete gedrukte verordeningen van koning Lodewijk Napoleon, waarvan één gedateerd: 1809. Deze zaken kwamen aan het licht bij de verbouwing van de dokterswoning Buitendams 11, alwaar ze destijds (dus + 175 jaar geleden) als onderlaag onder het behang zijn gebruikt.
Schenking van de familie Nijhuis.

161 Originele foto's, voornamelijk dorpsgezichten van Giessendam en Neder-Hardinxveld, gemaakt door wijlen dokter Graftdijk aan het eind van de vorige eeuw.

24 Originele ansichtkaarten.

Schenking van mevrouw L.M.F. Graftdijk.

Een bomscherfje van het bombardement bij het spoor, 1945.

Een rolletje aluminiumpapier, dat in W.O. II door geallieerde vliegtuigen werd uitgeworpen teneinde de Duitse radar te misleiden.

Een verduisteringskapje van zwart karton voor binnenlamp (W.O. II).

Zes reclameplaatjes van drogisterij Nederveen
in de Peulenstraat.

Schenking van de heer P. den Breejen.

Een houten graanmolentje, gebruikt tijdens de
oorlog.

Schenking van de heer Ritmeester.

Een houten staaf met schroefdraad en gat voor
handvat aan een uiteinde.

Onderdeel van zware bankschroef, gebruikt in
de wagenmakerij.

Schenking van de heer T. Meerkerk.

171 Ouderwetse portretfoto's op hard karton.

Een hoge hoed met doos.

Een paar zwarte handschoenen.

Een groene houten slede.

Een duit van de stad Utrecht, 1625.

Een bruin handtasje uit het eind van de
vorige eeuw.

Een versboekje, 1828.

Een rekenboekje voor meisjes, 1820.

Een rekenboekje, 1844.

Negen oude boeken.

Drie paar houten schaatsen.

Een ouderwetse witte schort.

Schenking van mevrouw Van Dam-de Krijger.

Bij de ontvangen foto's bevond zich dit
exemplaar van de molen bij Langeveld.

Drie snoeptrommeltjes waarvan één met handvat.
Een sigarenblik (50 stuks), merk: "Alblatros".
Schenking van mevrouw A. Groeneveld.

Een waard- of griendkist.

Schenking van de familie Van den Heuvel.

Een testament.

Twee eigendomsbewijzen.

23 Originele foto's uit het begin van deze eeuw.

Schenking van mevrouw A. van Dam-Blokland
uit Driebergen.

Daarnaast werden van enkele anonieme gevers
ontvangen:

Een lederen brieven tas.

Een lederen geldtas.

Drie obligatiebiljetten aan toonder ten
laste van de gemeente Giessendam (1952).

Twee velletjes benzinebonnen.

De twee tassen zijn in gebruik geweest bij de
gemeente Giessendam.

Een houten koolschaaf.

CURSUSSEN STAMBOOMONDERZOEK

Voor beginnende genealogen organiseert de
Stichting Genealogische Leergangen regelmatig
in grotere plaatsen een cursus.

Hierin wordt geleerd waar men het bronnen-
materiaal kan vinden, hoe daarin onderzoek wordt
gedaan en hoe het gevonden materiaal kan worden
verwerkt. Behandeld worden de belangrijkste bronnen
voor genealogisch onderzoek in de 17e tot de 20ste
eeuw zoals de burgerlijke stand, het bevolkings-
register, doop-, trouw- en begraafboeken van
kerken, archieven van notarissen, rechtbanken
en weeskamers, genealogische verzamelingen en
gedrukte bronnen. Ook aan familiewapens wordt
aandacht besteed.

Tijdens de cursus voeren de deelnemers een klein genealogisch onderzoek uit, met een onderwerp naar eigen keuze. De cursus omvat 10 lessen, telkens van 19.30 tot 21.15 uur en wordt gegeven door een archivaris. Het cursusgeld bedraagt incl. lesmateriaal w.o. een syllabus f 195,--.

In het najaar worden cursussen gegeven in o.a. Dordrecht op woensdagen van 24 september tot 3 december in de Scholengemeenschap Merwedrecht, Groenedijk 49 (10 minuten lopen van het station).

Voor inlichtingen:
Stichting Genealogische Leergangen,
Postbus 48, 1850 AA Heiloo (tel. 072-33.58.68)

SCHI- INFORMATIE

Sinds enige tijd bestaat er voor (de leden van) historische, kunsthistorische, archeologische en genealogische verenigingen in Nederland de mogelijkheid om een beroep te doen op de Stichting Centrum Historische Instellingen (SCHI).

Deze stichting is ontstaan uit een samenwerkingsverband tussen amateur- en beroepshistorici en archeologen. Zij stelt zich ten doel de werkzaamheden van bovengenoemde verenigingen te ondersteunen en te stimuleren en wil een landelijk contactpunt vormen tussen de verenigingen onderling en deze verenigingen enerzijds en wetenschappelijke instituten anderzijds.

Ook individuele leden van verenigingen kunnen desgewenst een beroep doen op de SCHI.

De SCHI is op maandag of dinsdag van 11.00 - 16.00 uur te bereiken op telefoonnummer 023-31.63.48, en ook schriftelijk op het adres:
Kleine Houtstraat 70-72, 2011 DR Haarlem,
met de vermelding:

SCHI, t.a.v. Jeltina Schoenmaker

100 JAAR TERUG

Voor een onderzoekje raadpleegden wij de "ingekomen stukken" in het gemeentearchief uit de jaren '80 van de vorige eeuw. Naast de vele interessante brieven over een mazelenepidemie en vergunningen voor het in werking hebben van stoomwerktuigen, vonden wij onderstaand "vergelijkend examen".
Puzzelt u mee?

VERGELIJKEND EXAMEN

VOOR

Hoofd eener school te Hardinxveld,

REKENKUNDE.

1. Iemand zet 5 kapitalen, samen groot 26000 gld., respectievelijk tegen 6, 4 en 5 per. uit en trekt gemiddeld in 8 maanden $3\frac{1}{2}$ per. van zijn geld. Als 't tweede kapitaal f 2000 meer bedraagt, dan 2maal het eerste, vraagt men naar de kapitalen.
2. De som van vier getallen wordt door 2 gedeeld en van dit quotiënt, ieder getal achtereenvolgens afgetrokken; de resten zijn 314, 384, 434 en 494. Zoek door redeneering die getallen.

ALGEBRA.

1. Het verschil van twee getallen is 19. Vermindert men beide getallen met 2, dan is 't verschil hunner derdemachtswortels = 1. Welke zijn die getallen?
2. Bepaal zonder rechtstreekse oplossing de wortels der v.v.: $x^2 - 714x + 78165 = 0$ en $x^2 - 444x - 78165 = 0$, als ge weet, dat ze één wortel gemeen hebben.

MEETKUNDE.

1. Verander een willekeurigen driehoek in een gelijkzijdigen driehoek met dezelfde oppervlakte.
2. Vijf rechte lijnen snijden elkander onder gelijke hoeken. Uit een punt in één der lijnen laat men een loodlijn neer op de volgende; uit het voetpunt van deze loodlijn weer een loodlijn op de volgende, enz. Hoe lang is de gebroken spiraalvormige lijn, die daardoor ontstaat, als de eerste loodlijn = h is?

INHOUD:

Voorwoord van de voorzitter	55
Restauratie "Tiendwegse molen" voltooid	56
Wijngaarden en/of Wingerden	60
Zeer belangrijk bericht	62
Aktiviteiten	64
Dijkverzwaring	72
Reakties	73
De connecties met Zaltbommel	76
Onderzoek Herberg De Zwaan	80
Streekarchief	82
Gevraagd	84
De Eerste Wereldoorlog	86
De denkbeeldige plaats Hardinxveld-Giessendam	88
Samenraapsels	89
Boekbespreking	94
Subsidie mogelijk voor kleine monumenten	97
Werkgroep kleine monumenten	99
Aanwinsten	100
Cursussen stamboomonderzoek	103
SCHI-informatie	104
100 jaar terug	105

Bestuur Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam

<u>Naam:</u>	<u>Adres:</u>	<u>Woonplaats:</u>	<u>Functie:</u>
A.C. van der Meijden	Kerkweg 27	H'veld-G'dam	voorzitter
D.J. de Jong	Spindermolen 24	H'veld-G'dam	vice-voorzitter
W.F. van de Bree-Ooms	Buitendams 77	H'veld-G'dam	secretaresse
J. Dubbeldam	Peulenstraat 198	H'veld-G'dam	penningmeester
M.J.A. de Naan	Buitendams 4	H'veld-G'dam	archivaris
J.D. den Breejen	Giessenzoom 2	H'veld-G'dam	bestuurslid
P. den Breejen	Fruinplantsoen 6	Utrecht	bestuurslid
A. van der Plas	Boorstraat 65	H'veld-G'dam	bestuurslid
W. van Westen	Albert Cuypstraat 21	H'veld-G'dam	bestuurslid

HISTORISCH INFORMATIE CENTRUM

Buitendams 4

Hardinxveld-Giessendam

Elke zaterdagmorgen van
10.00 - 12.00 uur geopend

U bent er van harte welkom!